

Адміністративне право і процес

УДК 342.9:343.35

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19434866>

**Інституційна система забезпечення антикорупційної політики в
Україні: критичний аналіз архітектури, дисфункцій та
євроінтеграційного виміру**

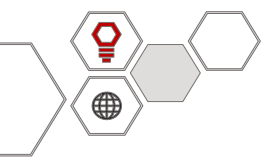
Нікітчук Павло Володимирович,

аспірант, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда

Юзькова, Україна, <https://orcid.org/0009-0006-4589-0571>

Прийнято: 15.01.2026 | Опубліковано: 30.01.2026

Анотація. Стаття присвячена комплексному аналізу інституційної системи забезпечення антикорупційної політики в Україні крізь призму порівняльного адміністративного права та міжнародних стандартів. Визначено категоріальний апарат дослідження: розмежовано поняття «антикорупційна політика», «інституційна система» та «забезпечення» як комплекс нормативних, організаційних, кадрових, фінансових та інформаційних умов функціонування антикорупційних інституцій. Систематизовано три базові моделі інституційного антикорупційного дизайну (однопалатна, багатопалатна, мережева) та проаналізовано вимоги Конвенції ООН проти корупції, Джакартських принципів, стандартів GRECO та ОЕСР щодо незалежності, спеціалізації та ресурсного забезпечення антикорупційних агентств. Досліджено функціональну архітектуру п'яти спеціалізованих органів України (НАЗК, НАБУ, САП, ВАКС, АРМА) та органів із суміжною компетенцією (ДБР, Рахункова палата, ВРП/ВККС). Ідентифіковано системні дисфункції: конкуренцію компетенцій між НАБУ, ДБР та СБУ, хронічні

проблеми призначення керівників антикорупційних органів, системну кризу АРМА, процесуальні лакуни («поправки Лозового»), а також спроби політичного підпорядкування незалежних органів, кульмінацією яких стали події липня 2025 року. Проаналізовано вплив воєнного стану на антикорупційну інфраструктуру: зростання корупційних ризиків у сфері оборонних закупівель та одночасну висхідну динаміку обвинувальних актів НАБУ/САП. У євроінтеграційному контексті оцінено ефективність conditionality Європейської Комісії у порівняльній перспективі з досвідом Румунії, Хорватії та Болгарії. Обґрунтовано авторську позицію, що сукупність антикорупційних інституцій України становить «інституційний архіпелаг» – дієздатні, але недостатньо координовані органи, які потребують переходу до мережевої моделі з формалізованими механізмами горизонтальної взаємодії.

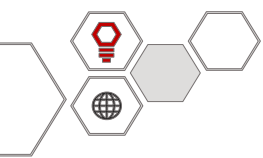
Ключові слова: антикорупційна політика, інституційна система, НАБУ, САП, ВАКС, НАЗК, АРМА, євроінтеграція, воєнний стан, conditionality.

The institutional system for ensuring anti-corruption policy in Ukraine: a critical analysis of architecture, dysfunctions and the eu integration dimension

Pavlo Nikitchuk,

PhD student, Leonid Yuzkov Khmelnytsky University of Management and Law, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0006-4589-0571>

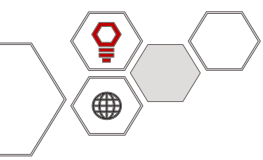
Abstract. The article provides a comprehensive analysis of the institutional system for ensuring anti-corruption policy in Ukraine through the lens of comparative administrative law and international standards. The conceptual framework of the study is defined: the notions of "anti-corruption policy", "institutional system" and "ensuring" are delineated as a complex of regulatory, organisational, personnel, financial and informational conditions for the functioning of anti-corruption institutions. Three basic models of institutional anti-corruption

design (single-agency, multi-agency and networked) are systematised, and the requirements of the UN Convention against Corruption, the Jakarta Principles, GRECO and OECD standards on independence, specialisation and resource provision of anti-corruption agencies are analysed. The functional architecture of Ukraine's five specialised bodies (NAPC, NABU, SAPO, HACC, ARMA) and bodies with related competences (SBI, Accounting Chamber, HCJ/HQCJ) is examined. Systemic dysfunctions are identified: competition of competences between NABU, SBI and SSU, chronic problems with appointing heads of anti-corruption bodies, ARMA's systemic crisis, procedural gaps ("Lozovyi amendments"), as well as attempts at political subordination of independent bodies, culminating in the events of July 2025. The impact of martial law on anti-corruption infrastructure is analysed: increased corruption risks in defence procurement alongside the upward trend in NABU/SAPO indictments. In the EU integration context, the effectiveness of the European Commission's conditionality is assessed in a comparative perspective with the experience of Romania, Croatia and Bulgaria. The author's position is substantiated that the totality of Ukraine's anti-corruption institutions constitutes an "institutional archipelago" – capable but insufficiently coordinated bodies that require a transition to a networked model with formalised mechanisms of horizontal interaction.

Keywords: anti-corruption policy, institutional system, NABU, SAPO, HACC, NAPC, ARMA, EU integration, martial law, conditionality.

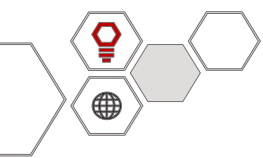
Постановка проблеми. Протидія корупції залишається одним із центральних викликів для публічного управління в Україні, що набуває особливої гостроти в умовах повномасштабної оборонної війни та процесу набуття повноправного членства в Європейському Союзі. Ефективність антикорупційної політики визначається передусім спроможністю інституційної системи, покликаній цю політику реалізовувати, а не лише якістю нормативної бази. Антикорупційна політика як цілісна державна

стратегія інтегрує цілепокладання, нормативну базу, спеціалізовані інституції та інструменти їхнього функціонування, що спільно утворюють механізм системного стримування корупції на всіх рівнях [22; 28]. Інституційна система забезпечення антикорупційної політики є сукупністю інституцій, їхніх повноважень, механізмів координації та підзвітності, а також комплексу умов функціонування (нормативного, організаційного, кадрового, фінансового та інформаційного забезпечення), а не простим переліком органів [25; 27]. Категорію «інституційна система» необхідно відмежовувати від «інституційного механізму» (процесуального виміру взаємодії) та «інституційного середовища» (ширшого контексту формальних і неформальних правил).

Водночас антикорупційна інфраструктура характеризується низкою системних проблем: конкуренцією компетенцій між слідчими органами, хронічними конфліктами навколо призначення керівників, фінансовою залежністю та повторюваними спробами політичного підпорядкування незалежних інституцій. Статус кандидата на вступ до ЄС, наданий у червні 2022 року, посилив зовнішній тиск на якість антикорупційного інституційного дизайну, а воєнний стан створив нові зони корупційної вразливості, передусім у сфері оборонних закупівель та управління гуманітарною допомогою. За цих умов актуальним є питання, чи становить сукупність антикорупційних органів України «систему» з ознаками цілісності, координованості та синергії, чи залишається фрагментованим конгломератом інституцій із дублюванням функцій та інституційними конфліктами.

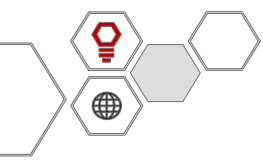
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади інституційного антикорупційного дизайну розроблені в межах кількох дослідницьких традицій. Одна з них зосереджена на порівнянні моделей спеціалізованих агентств: Дж. С. Т. Ква у статті в *Daedalus* (2018) виділив три умови ефективності антикорупційних агентств (політичну волю, адекватні ресурси та реальну незалежність), спираючись на азійський досвід [13], тоді як

Л. де Соуза в *Crime, Law and Social Change* (2010) зафіксував протилежну тенденцію – проліферацію агентств із потужним нормативним мандатом, але слабкою імплементаційною спроможністю, що часто породжується зовнішнім тиском [3]. Дж. Сю та Дж. Сю в *European Political Science Review* (2024) доповнили цю дискусію, встановивши, що незалежність антикорупційних агентств залежить від рівня суспільної підтримки [21]. ОЕСР у фундаментальному дослідженні (2008/2013) систематизувала три підтипи спеціалізованих антикорупційних інституцій [10], а у п'ятому раунді моніторингу Стамбульського плану дій (2025) оцінила антикорупційну політику України на 91,9 бала зі 100 [11].

Окремий напрям досліджень пов'язує ефективність антикорупційних інституцій із євроінтеграційною conditionality. М. Рабінович у *Hague Journal on the Rule of Law* (2024) встановила, що conditionality щодо України є «path-dependent» і спирається на дореформи після 2014 року [14], а М. Попова в *East European Politics* (2025) виявила зміщення акценту – від створення інституцій до підвищення якості їхньої діяльності [12]. М. М. Ріхтер у *JCMS: Journal of Common Market Studies* (2024) проаналізувала суперечності між амбіційними антикорупційними вимогами ЄС та геополітичними реаліями [15], а С. Ріхтер і Н. Вунш у *Journal of European Public Policy* (2019) дослідили зв'язки між EU conditionality та state capture на Західних Балканах [16]. Компаративний вимір представлений працею М. Менделського в *European Politics and Society* (2021), де критично оцінено 15-річний досвід антикорупційної діяльності Румунії з фіксацією проблеми «конфірмативного кримінального судочинства» [9]. Ф. Блатт та К. Шлауфер у *Central European Journal of Public Policy* (2021) проаналізували вплив громадянського суспільства на антикорупційну політику після Майдану [1].

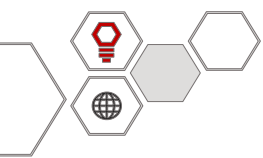
Вплив збройної агресії на антикорупційну інфраструктуру досліджували О. Шостко та співавтори в *Crime, Law and Social Change* (2024/2025), попередивши про ризики використання «rally-around-the-flag effect» для

послаблення підзвітності [17], та Дж. Сіфуентес-Фаура в *Governance* (2024), який проаналізував проблеми прозорості в умовах надання іноземної допомоги Україні [2]. І. Кравцов та співавтори в *Journal of Strategic Security* (2024) оцінили прогрес та виклики у протидії корупції [6].

Серед українських дослідників О. Б. Ганьба у *Публічному праві* (2021) визначила поняття, сутність та загальні ознаки державної антикорупційної політики [22], а Н. В. Глущенко у *Науковому віснику Ужгородського національного університету* (2025) проаналізувала виклики та перспективи цієї політики в контексті війни [23]. Д. Грицишен та співавтори у *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice* (2025) дослідили антикорупційну політику крізь призму фінансової безпеки держави [24]. Є. В. Зозуля у *Центральноукраїнському віснику права та публічного управління* (2024) виділив три рівні функціональної взаємодії спеціалізованих антикорупційних органів (превентивний, оперативно-розслідувальний та судовий) [25]. К. О. Нестеренко та О. В. Булгакова у *Науковому віснику УжНУ* (2023) дослідили антикорупційну політику в контексті війни [26], а О. П. Панасюк у *Центральноукраїнському віснику права та публічного управління* (2025) розглянув концептуальні підходи та стратегічні пріоритети протидії корупції [27]. І. Продан у *Віснику НТУУ «КПІ»* (2025) простежив етапи становлення антикорупційної політики в Україні [28]. С. Сорока та А. Генералова у *Віснику НУ «Львівська політехніка»* (2023) виявили проблему «сірої зони» підслідності між антикорупційними органами [29]. О. С. Старенький у журналі *Аналітично-порівняльне правознавство* (2026) дослідив інституційний розвиток НАЗК як гарантію реалізації антикорупційної політики [30].

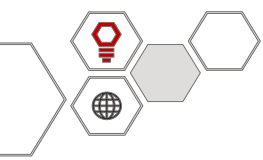
Виділення невирішених частин проблеми. Попри значний обсяг напрацювань, невирішеною залишається проблема комплексної оцінки того, чи є сукупність антикорупційних органів України «інституційною системою» (з ознаками цілісності, координованості, синергії) чи фрагментованим

конгломератом інституцій, створених у різний час під різним зовнішнім тиском, без єдиного архітектурного задуму. Наявні дослідження переважно зосереджені на окремих органах або аспектах, тоді як системний аналіз функціональної повноти, горизонтальних зв'язків та координаційних механізмів з урахуванням воєнного контексту та євроінтеграційної conditionality потребує подальшого поглиблення.

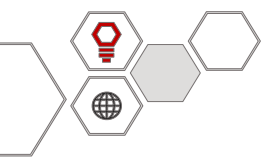
Формулювання цілей статті. Метою статті є критичний аналіз інституційної системи забезпечення антикорупційної політики в Україні як цілісної конструкції з позицій порівняльного адміністративного права та міжнародних стандартів. Для досягнення цієї мети визначено такі завдання: систематизувати теоретичні моделі інституційного антикорупційного дизайну та міжнародні стандарти; дослідити функціональну архітектуру антикорупційних органів України; ідентифікувати системні дисфункції (конкуренцію компетенцій, дублювання, інституційні конфлікти, залежність); проаналізувати вплив воєнного стану на антикорупційну інституційну систему; оцінити євроінтеграційний вимір антикорупційної conditionality у порівняльній перспективі з досвідом країн – нових членів та кандидатів ЄС; обґрунтувати авторську позицію щодо системного характеру сукупності антикорупційних інституцій України.

Виклад основного матеріалу. Порівняльне правознавство виділяє три базові моделі інституційного дизайну антикорупційних систем. Однопалатна модель (single-agency model) передбачає концентрацію превентивних, детективних та (іноді) обвинувальних функцій в одному органі, який стає центральним суб'єктом антикорупційної політики. Класичними прикладами є Бюро з розслідування корупційних практик (СРІВ) Сінгапуру та Незалежна комісія проти корупції (ICAC) Гонконгу; Дж. С. Т. Ква кваліфікує їх як спеціалізовані, автономні, достатньо ресурсозабезпечені агентства, ефективність яких визначається трьома умовами: політичною волею, адекватними ресурсами та реальною незалежністю від політичного втручання

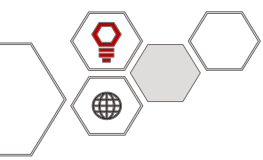
[13]. Багатопалатна модель (multi-agency model) розподіляє антикорупційні функції між кількома спеціалізованими органами: окремий превентивний орган, спеціалізований слідчий підрозділ, окрема прокурорська структура, а іноді й спеціалізований суд. ОЕСР у фундаментальному дослідженні виділила три підтипи: багатофункціональні агентства з правоохоронними повноваженнями, спеціалізовані правоохоронні інституції та превентивно-координаційні органи [10]. Третя модель – мережева (networked model) – акцентує на якості горизонтальних зв'язків між інституціями, а не на формальній архітектурі; за висновками Г. Куріса, якість взаємовідносин між агентствами є кращим індикатором успішності системи, ніж інституційна модель як така [8].

Міжнародні стандарти не прескрибують єдину модель, проте встановлюють чіткі функціональні вимоги. Конвенція ООН проти корупції (UNCAC) у ст. 6 вимагає існування превентивного органу з «необхідною незалежністю», адекватними ресурсами та спеціалізованим персоналом, а ст. 36 – наявності спеціалізованого правоохоронного органу для боротьби з корупцією; ст. 54 регулює механізми відновлення активів. Джакартські принципи 2012 року деталізували шістнадцять вимог до антикорупційних агентств, серед яких ключовими є стабільна правова основа, аполітичне призначення керівництва, захист від необґрунтованого звільнення, надійне фінансування, меритократичний добір персоналу та регулярна публічна звітність [19; 20]. Стандарти Ради Європи втілені в оцінках GRECO: четвертий раунд (парламентарі, судді, прокурори) та п'ятий раунд (вищі посадові особи, правоохоронці) містять детальні рекомендації щодо кодексів поведінки, декларування, запобігання конфлікту інтересів; станом на 2024 рік Україна виконала вісімнадцять із тридцяти однієї рекомендації четвертого раунду [5]. Стамбульський план дій ОЕСР/АСН у рамках п'ятого раунду моніторингу (2025) оцінив антикорупційну політику України на 91,9 бала зі 100 – найвищий результат серед усіх країн-учасниць [11]. Жодна модель, відтак, не має

іманентної переваги: ефективність визначається функціональною повнотою (чи покрито всі етапи антикорупційного циклу: запобігання, виявлення, розслідування, обвинувачення, судовий розгляд, відновлення активів), якістю координації та реальною незалежністю кожного елемента. Л. де Соуза переконливо показав, що проліферація антикорупційних агентств часто продукує інституції з потужним мандатом, але слабкою імплементаційною спроможністю [3], і саме це застереження є визначальним для оцінки українського випадку.

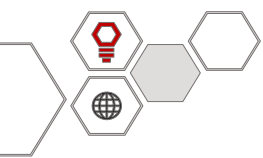
Теоретичні моделі окреслюють простір можливих рішень, проте конкретний інституційний дизайн завжди є продуктом історичних обставин, зовнішнього тиску та внутрішньополітичного торгу. Україна реалізувала найскладніший варіант – мультиагентну модель із виокремленням спеціалізованих органів для кожного етапу антикорупційного циклу. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК, 2015 р.) виконує превентивний мандат: моніторинг електронних декларацій, контроль фінансування політичних партій, захист викривачів, розробку антикорупційної стратегії та координацію її виконання; також запустило механізм моніторингу способу життя й ініціює цивільну конфіскацію необґрунтованих активів [30]. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ, 2014 р.) здійснює досудове розслідування корупційних злочинів високопосадовців; за перше півріччя 2025 р. відкрито 370 нових проваджень, 115 особам повідомлено про підозру, направлено до суду 69 обвинувальних актів [18]. Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) здійснює процесуальне керівництво розслідуваннями НАБУ та підтримує обвинувачення у Вищому антикорупційному суді; з березня 2024 р. САП набула статусу окремої юридичної особи, що посилює її операційну автономію. Вищий антикорупційний суд (ВАКС, 2019 р.) розглядає справи, розслідувані НАБУ та підтримувані САП; у 2025 р. він виніс 109 вироків, засудивши 154 особи з показником обвинувальних вироків близько 89 %, а

спеціальна конфіскація сягнула 673 млн грн [18]. Агентство з розшуку та менеджменту активів (АРМА, 2016 р.) відповідає за виявлення, розшук та управління арештованими активами.

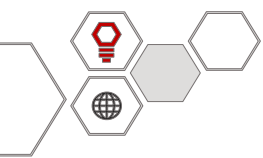
Поряд зі спеціалізованими антикорупційними інституціями функціонують органи із суміжними повноваженнями. Державне бюро розслідувань (ДБР) розслідує злочини посадових осіб, що не підпадають під юрисдикцію НАБУ, проте межа компетенцій часто розмита [29]. Рахункова палата здійснює зовнішній фінансовий контроль від імені парламенту. Вища рада правосуддя та Вища кваліфікаційна комісія суддів забезпечують дисциплінарну та кваліфікаційну відповідальність суддівського корпусу, хоча, за оцінкою Transparency International Ukraine, ВРП систематично застосовує репресивний підхід до суддів ВАКС через дисциплінарні провадження [18]. СБУ формально не розслідує корупційні злочини, але має оперативно-технічні можливості (зокрема, обладнання для зняття інформації з каналів зв'язку), від яких залежить НАБУ, що досі не має автономної системи прослуховування, попри законодавче закріплення цієї вимоги ще у 2019 р. Функціональна карта виявляє як зони покриття, так і структурні прогалини: формально кожен етап антикорупційного циклу забезпечений відповідним органом, проте ця архітектурна елегантність оманлива. Є. В. Зозуля встановив, що нормативно-правове та організаційно-функціональне забезпечення взаємодії між рівнями залишається недосконалим [25]. Єдиний координаційний орган із реальними повноваженнями відсутній: Антикорупційна стратегія на 2021–2025 рр. визначила НАЗК як координатора, але без владних важелів примусу щодо інших спеціалізованих органів [23; 28]. Маємо, отже, формально повну архітектуру із системним дефіцитом горизонтальної координації.

Описана інституційна архітектура становить організаційну рамку, проте її функціонування виявляє цілу низку системних дисфункцій, які ставлять під сумнів «системний» характер сукупності антикорупційних органів. Найгострішою з них залишається конкуренція компетенцій між НАБУ, ДБР та

СБУ. Юрисдикція НАБУ визначається суб'єктним (категорія посадової особи) та предметним (вид злочину) критеріями, а ДБР розслідує всі інші злочини службових осіб. На практиці ці критерії створюють «сіру зону», де обидва органи претендують на справу або, навпаки, жоден не бере відповідальності [29]. СБУ, хоча формально позбавлене повноважень у сфері корупції, зберігає оперативні можливості, що перетворює «трикутник НАБУ–ДБР–СБУ» на арену інституційного суперництва. Кульмінацією стали події 21 липня 2025 р., коли СБУ, ДБР та Офіс Генерального прокурора скоординовано провели понад 70 обшуків у понад 15 співробітників НАБУ, значну частину з яких – без ордерів; того ж дня Верховна Рада ухвалила Закон № 12414, який фактично підпорядковував НАБУ та САП Генеральному прокурору (посадовій особі, що призначається за поданням Президента) [18]. Цей крок спровокував перші з початку повномасштабного вторгнення масові протести («Картонна революція»), і за кілька днів закон було скасовано під тиском суспільства, G7 та ЄС [18; 1].

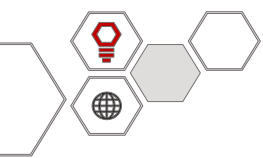
Призначення керівників антикорупційних органів залишається хронічною проблемою: голова САП О. Клименко, попри перемогу в конкурсі, очікував на призначення майже два роки через блокування Офісом Президента, оскільки Клименко як колишній детектив НАБУ розслідував справу заступника керівника ОП О. Татарова; лише прямий зв'язок з умовами надання кандидатського статусу ЄС змусив завершити процедуру [15; 12]. АРМА перебуває в стані системної кризи: за аудитом Рахункової палати, 80 % рішень про передачу активів в управління залишилися невиконаними, а держава втратила щонайменше 850 млн грн за 2022 – середину 2024 рр.; із 117 тендерів на відбір управителів у 2024–2025 рр. лише 16 завершилися успішно, тобто менше 14 % [18]. Закон № 12374-д (набрав чинності 30 липня 2025 р.) запроваджує нову процедуру конкурсного відбору керівника АРМА з міжнародною участю, зовнішній аудит та електронні закупівлі через Prozorro; реформа запізніла, але необхідна [18]. Так звані «поправки Лозового»

(процесуальні норми, що дозволяють примусове закриття справ після закінчення строків розслідування) призвели до закриття резонансних справ, фактично обнуливши місяці та роки слідчої роботи [18]. Фінансова залежність посилює вразливість: усі антикорупційні органи хронічно недофінансовані та недоукомплектовані, а Європейська Комісія у звіті 2025 р. наголосила на необхідності конкурентного рівня оплати праці для збереження інституційної спроможності [11]. Системні дисфункції, таким чином, мають структурний, а не ситуативний характер і відтворюються через дефіцити координаційного механізму, процедурні лакуни та політичне втручання.

Воєнний стан, запроваджений із 24 лютого 2022 р., поставив антикорупційну інституційну систему перед подвійним випробуванням: зростанням корупційних ризиків (оборонні закупівлі, гуманітарна допомога, мобілізація) та одночасним посиленням суспільного запиту на доброчесність. Воєнний стан об'єктивно обмежив низку антикорупційних механізмів: тимчасово призупинено подання електронних декларацій і звітності про фінансування партій; Кабінет Міністрів отримав повноваження самостійно визначати порядок оборонних закупівель, обходячи стандартні процедури Prozorro; послаблено вимоги до перевірки кандидатів на державну службу [26; 2]. Ці вилучення, обґрунтовані безпековою необхідністю, водночас розширили простір для зловживань.

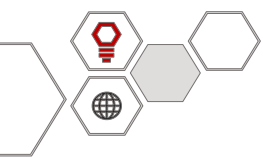
Статистика підтверджує цю амбівалентність: К. О. Нестеренко та О. В. Булгакова зафіксували зростання кримінальних корупційних правопорушень із 1 179 у 2022 р. до 1 929 у 2023 р. [26], тоді як траєкторія НАБУ та САП є висхідною – кількість обвинувальних актів, направлених до суду, зросла з 54 у 2022 р. до 113 у 2024 р., а повідомлень про підозру – до 218 у 2025 р.; обсяг арештованих активів сягнув 6,8 млрд грн [18]. Показовою стала операція «Мідас» (листопад 2025 р.): п'ятнадцятимісячне таємне розслідування розкрило схему відкатів на рівні 10–15 % усіх контрактів «Енергоатома» загальною вартістю понад 100 млн доларів, що продемонструвало одночасно і

спроможність НАБУ, і масштаб корупційного проникнення у стратегічну інфраструктуру [18; 17]. О. Шостко та співавтори попереджають, що сплеск суспільної довіри до влади, зумовлений емоційним згуртуванням навколо прапора (rally-around-the-flag effect), може бути використаний політичними елітами для послаблення підзвітності [17]. Агентство оборонних закупівель (Defence Procurement Agency), створене під тиском союзників, скоротило частку посередників у контрактах із 81 % до 12 %, проте звільнення його директора М. Безрукової міністром оборони Умеровим усупереч рекомендації наглядової ради проілюструвало типовий конфлікт між реформаторськими інституціями та політичним керівництвом [18]. Результат Corruption Perceptions Index (35/100 у 2024 р.) залишається стагнантним, що свідчить: інституційний прогрес ще не трансформувався у зміну корупційних практик на системному рівні [24; 6].

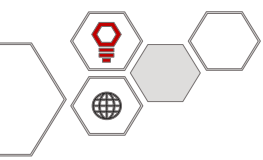
Євроінтеграційний процес є зовнішньою рамкою, що водночас стимулює й оцінює антикорупційну інституційну систему. Статус кандидата, наданий у червні 2022 р., супроводжувався сімома умовами Європейської Комісії, три з яких безпосередньо стосувалися антикорупційних інституцій: зміцнення боротьби з корупцією на високому рівні (credible track record), завершення призначення голови САП та забезпечення відповідності антивідмивного законодавства стандартам FATF [14; 15]. Аналітичний звіт ЄК 2023 р. рекомендував відкриття переговорів, зазначивши подальший розвиток послужного списку розслідувань та засуджень за високорівневу корупцію. Скринінг Кластера 1 («Фундаментальні цінності»), що охоплює Розділ 23 (Судочинство та основні права), завершено у вересні 2025 р.; звіт ЄК 2025 р. оцінив інституційну антикорупційну рамку як «загалом ефективну», водночас наголосивши на необхідності переходу від ad hoc рішень до систематичної, проактивної антикорупційної політики [11; 4].

Досвід нових членів ЄС дає змогу оцінити, наскільки зовнішня conditionality здатна забезпечити сталість інституційних реформ. Румунська

Національна антикорупційна дирекція (DNA) за 2003–2018 рр. забезпечила понад 12 300 обвинувачень із 90,25 % підтверджених остаточними судовими рішеннями, засудила колишнього прем'єр-міністра та двадцять три міністри. Проте М. Менделський показав оборотну сторону: пріоритизація кількісних показників обвинувачення відбулася ціною процесуальної пропорційності [9]. Хорватський USKOK (спеціалізована прокуратура з 95 % показником засудження) став моделлю успіху, але, як наголосив Г. Куріс, ключовим фактором була не інституційна архітектура, а політичний консенсус навколо євроінтеграції [7]. Болгарський досвід із Механізмом співпраці та верифікації (CVM, 2007–2023) продемонстрував, що зовнішній моніторинг без достатніх механізмів примусу дає позитивний, але тимчасовий ефект з піком результатів біля критичних дат і відкатом після їх проходження [12; 16]. М. Рабінович встановила, що conditionality щодо України формулюється точніше, ніж для Західних Балкан, але залишає ЄС значну дискрецію щодо темпу переговорів [14]. М. Попова зазначила ключову відмінність: активне громадянське суспільство забезпечує domestic co-ownership реформ, що відрізняє Україну від попередніх кандидатів [12]. Проте ризик «стабілітократії» (коли формальна відповідність критеріям маскує реальне ослаблення інституцій) залишається актуальним, про що свідчить спроба прийняття Закону № 12414 за п'ять днів до планового звіту ЄК [16; 15]. Відтак conditionality є необхідним, але недостатнім чинником: без внутрішнього попиту суспільства, який виразно проявився у «Картонній революції» липня 2025 р., зовнішній тиск редукується до бюрократичного процесу без трансформаційного потенціалу.

Висновки. Антикорупційна інституційна система України перебуває в стані структурно неоформленої зрілості: формально кожен етап антикорупційного циклу забезпечений спеціалізованим органом, окремі інституції (ВАКС, НАБУ, САП) демонструють вражаючу результативність, однак сукупність цих органів не відповідає повною мірою критеріям «системи» в теоретичному сенсі – цілісності, координованості та синергії.

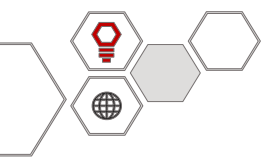

Відсутність ефективного координаційного механізму з реальними повноваженнями, хронічна залежність НАБУ від технічних можливостей СБУ, системна криза АРМА, процесуальні лакуни, що обнулюють результати розслідувань, і повторювані спроби політичного підпорядкування незалежних органів свідчать про те, що Україна має не стільки інституційну систему, скільки «інституційний архіпелаг» – сукупність дієздатних, але ізольованих острівців ефективності у морі структурних дисфункцій.

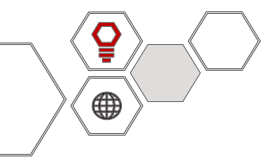
Водночас динаміка є позитивною: висхідна траєкторія обвинувальних актів НАБУ та САП, зростання спеціальної конфіскації ВАКС, реформа АРМА та набуття САП статусу окремої юридичної особи вказують на поступову інституціоналізацію. Воєнний стан не став легітимною підставою для послаблення антикорупційної інфраструктури, а навпаки – загострив суспільний запит на доброчесність та актуалізував необхідність ефективного контролю за оборонними витратами. Євроінтеграційна conditionality є важливим, але недостатнім рушієм реформ: досвід Румунії, Хорватії та Болгарії свідчить, що лише поєднання зовнішнього тиску з внутрішнім попитом суспільства забезпечує сталість інституційних перетворень. Ключовим завданням стратегічного горизонту 2026–2030 рр. є перехід від конгломерату інституцій до справжньої мережевої системи з формалізованими механізмами обміну інформацією, спільного планування та взаємної підзвітності. Перспективними напрямками подальших досліджень є розробка моделі координаційного механізму для антикорупційних органів України, а також аналіз ефективності Агентства оборонних закупівель як інституційної інновації воєнного часу.

Список використаних джерел

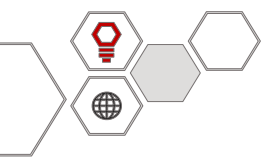
1. Blatt F., Schlauffer C. The Influence of Civil Society on Ukrainian Anti-corruption Policy after the Maidan. *Central European Journal of Public Policy*. 2021. Vol. 15, No. 5. P. 15–30.

2. Cifuentes-Faura J. Government Transparency and Corruption in a Turbulent Setting: The Case of Foreign Aid to Ukraine. *Governance*. 2024. Vol. 37, No. 2. P. 659–670. DOI: <https://doi.org/10.1111/gove.12835>
3. de Sousa L. Anti-Corruption Agencies: Between Empowerment and Irrelevance. *Crime, Law and Social Change*. 2010. Vol. 53, No. 1. P. 5–22. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10611-009-9211-3>
4. European Court of Auditors. Reducing Grand Corruption in Ukraine: Several EU Initiatives, but Still Insufficient Results. Special Report 23/2021. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. 64 p. URL: https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr21_23/sr_fight-against-grand-corruption-in-ukraine_en.pdf
5. GRECO. Fourth Round Evaluation Report on Ukraine: GrecoEval4Rep(2016)9; Addendum to the Second Compliance Report (2024). Strasbourg: Council of Europe, 2017/2024. URL: <https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/ukraine>
6. Kravtsov I. et al. Progress and Challenges in Combating Corruption in Ukraine: Pathways Forward. *Journal of Strategic Security*. 2024. Vol. 17, No. 2. P. 28–43. URL: <https://digitalcommons.usf.edu/jss/vol17/>
7. Kuris G. Cleaning House: Croatia Mops Up High-Level Corruption, 2005–2012. Princeton: Innovations for Successful Societies, Princeton University, 2014. URL: <https://successfulsocieties.princeton.edu/publications/cleaning-house-croatia-mops-high-level-corruption-2005-2012>
8. Kuris G. From Underdogs to Watchdogs: How Anti-Corruption Agencies Can Hold Off Potent Adversaries. Princeton: Innovations for Successful Societies, Princeton University, 2014. URL: <https://successfulsocieties.princeton.edu/publications/underdogs-watchdogs-how-anti-corruption-agencies-can-hold-potent-adversaries>

9. Mendelski M. 15 Years of Anti-Corruption in Romania: Augmentation, Aberration and Acceleration. *European Politics and Society*. 2021. Vol. 22, No. 2. P. 237–258. DOI: <https://doi.org/10.1080/23745118.2020.1729051>
10. OECD. Specialised Anti-Corruption Institutions: Review of Models. 2nd ed. Paris: OECD Publishing, 2013. DOI: <https://doi.org/10.1787/caa9bbe8-en>
11. OECD. Ukraine Fifth Round of Anti-Corruption Monitoring Follow-Up Report: The Istanbul Anti-Corruption Action Plan. Paris: OECD Publishing, 2025. DOI: <https://doi.org/10.1787/097f0a38-en>
12. Popova M. (Anti)corruption and Conditionality in the Geopolitical Enlargement: Ukraine's EU Accession in Comparative Perspective. *East European Politics*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1080/21599165.2025.2604496>
13. Quah J. S. T. Combating Corruption in Asian Countries: Learning from Success and Failure. *Daedalus: Journal of the American Academy of Arts and Sciences*. 2018. Vol. 147, No. 3. P. 202–215. URL: <https://direct.mit.edu/daed/article/147/3/202/27206/>
14. Rabinovych M. EU Enlargement Policy Goes East: Historical and Comparative Takes on the EU's Rule of Law Conditionality vis-à-vis Ukraine. *Hague Journal on the Rule of Law*. 2024. Vol. 16. P. 715–737. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40803-024-00223-6>
15. Richter M. M. Victim of Its Own Success (?) – The European Union's Anti-corruption Policy Advice in Ukraine Between Grand Visions and (Geo)political Realities. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 2024. Vol. 62, No. 5. P. 1204–1221. DOI: <https://doi.org/10.1111/jcms.13537>
16. Richter S., Wunsch N. Money, power, glory: linkages between EU conditionality and state capture in the Western Balkans. *Journal of European Public Policy*. 2019. DOI: <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1578815>
17. Shostko O. et al. Trust as a Weapon of War: Fighting Corruption and Corporate Crime in Ukraine. *Crime, Law and Social Change*. 2024/2025. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10611-024-10191-5>

18. Transparency International Ukraine / Basel Institute on Governance. Progress in Ukraine's Anti-Corruption Efforts: March 2025 Update. Basel / Kyiv, 2025. 18 p. URL: https://baselgovernance.org/sites/default/files/2025-03/Progress_in_Ukraines_AC_Efforts_March%2025_eng.pdf

19. UNODC. Jakarta Statement on Principles for Anti-Corruption Agencies. Jakarta, 2012. URL: https://www.unodc.org/documents/corruption/WG-Prevention/Art_6_Preventive_anti-corruption_bodies/JAKARTA_STATEMENT_en.pdf

20. UNODC. Colombo Commentary on the Jakarta Statement on Principles for Anti-Corruption Agencies. Vienna, 2020. URL: https://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/2020/20-00107_Colombo_Commentary_Ebook.pdf

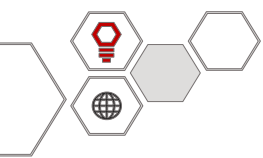
21. Xu J., Xu J. Differential Public Support and the Independence of Anti-corruption Agencies. *European Political Science Review*. 2024. Vol. 16, No. 1. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1755773923000267>

22. Ганьба О. Б. Державна антикорупційна політика: поняття, сутність та загальні ознаки. *Публічне право*. 2021. № 4 (44). С. 88–95. DOI: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-44-10>

23. Глущенко Н. В. Антикорупційна політика України: виклики та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 2, № 88. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.2.47>

24. Грицишен Д., Токарчук О., Лукашук О., Соха С., Васильєв О. Напрями реалізації антикорупційної політики з метою забезпечення фінансової безпеки держави. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2025. Т. 6, № 65. С. 577–592. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.65.2025.5051>

25. Зозуля Є. В. Система спеціалізованих антикорупційних органів на сучасному етапі державотворення України (правові, організаційні та

функціональні аспекти взаємодії). *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2024. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/cuj-2024-1-4>

26. Нестеренко К. О., Булгакова О. В. Антикорупційна політика України в контексті війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Т. 2, № 77. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.16>

27. Панасюк О. П. Протидія корупції в Україні: концептуальні підходи та стратегічні пріоритети. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2025. № 3. DOI: <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-3-10>

28. Продан І. Становлення антикорупційної політики в Україні: етапи та характеристика. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2025. № 4 (68). DOI: [https://doi.org/10.20535/2706-5626.2025.4\(68\).349148](https://doi.org/10.20535/2706-5626.2025.4(68).349148)

29. Сорока С., Генералова А. Антикорупційні органи як основні засоби протидії корупції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2023. Т. 10, № 2 (38). С. 249–255. DOI: <https://doi.org/10.23939/law2023.38.249>

30. Старенький О. С. Інституційний розвиток Національного агентства з питань запобігання корупції як гарантія реалізації антикорупційної політики в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026. Т. 2, № 1. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.2.48>